

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Ju2023/00484

Till: ju.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia: ju.L1@regeringskansliet.se

Riksbyggens synpunkter på promemoria Ju2023/00484 Digitala bolags- och föreningsstämmor

Riksbyggen tillstyrker promemorians förslag

Riksbyggen ser positivt på möjligheten att hålla digitala stämmor. Det får ses som en naturlig följd av den allmänna tekniska utvecklingen i samhället. Vidare har många bolag och föreningar använt sig av digitala stämmor under tidigare pandemilagstiftning, och varit i stort sett positiva till det hela. Det innebär också att styrelser och medlemmar lärt sig tekniken.

Lagförslaget omfattar såväl aktiebolag som ekonomiska föreningar, inklusive bostadsrättsföreningar och kooperativa hyresrättsföreningar. Riksbyggens remissvar avser framför allt bostadsrättsföreningar, om inget annat anges. Riksbyggen tillstyrker dock förslaget även i dess övriga delar.

Formkrav i stadgar och kallelse

Riksbyggen delar departementets uppfattning om att det ska anges i stadgarna för de föreningar som vill införa möjligheten att hålla digitala stämmor. På så sätt får varje förening själv ta ställning till om det är lämpligt för dem. Riksbyggen kommer med all sannolikhet att införa möjligheten till digitala föreningsstämmor i sina normalstadgar efter behandling av frågan vid Riksbyggens fullmäktige. Skulle en enskild bostadsrättsförening vilja anpassa normalstadgarna genom att ta bort eller begränsa denna möjlighet kommer vi dock att godkänna en sådan anpassning.

Riksbyggen tillstyrker att det anges i kallelsen till digitala stämmor hur medlemmarna ska gå till väga för att delta och rösta. Detta inte minst med tanke på hur viktig kallelsen är i ett stämmoförfarande; brister i kallelsen är ett formfel som kan leda till evig klanderfrist. Det är därför av största vikt att kallelsen utformas på ett sätt som gör att medlemmarna förstår hur den digitala stämman ska gå till.

Föreslagen lagstiftning är teknikneutral, vilket Riksbyggen ställer sig positivt till. Vi har inget att erinra mot att det inte införs några bestämmelser om följderna av eventuella teknikproblem vid helt digitala stämmor. Samtidigt vill vi framhålla vikten av att en enskild medlems bristande uppkoppling inte ska kunna ligga till grund för klander. Vi tolkar promemorians förslag som

att det heller inte är aktuellt, men hade måhända önskat oss en mer tydlig formulering i denna del.

Här kan även tilläggas att en lösning med bank-ID, som är vanligt förekommande i de verktyg som i dagsläget finns på marknaden, exkluderar medlemmar som inte har svenskt personnummer. Väljer en förening en sådan lösning måste alternativ ges, exempelvis genom e-postinloggning och en länk eller dylikt.

Förbud mot poströstning

Riksbyggen tillstyrker att poströstning fortsättningsvis är otillåtet för bostadsrättsföreningar. Helt digitala stämmor bör inte förutsätta en möjlighet till poströstning. Riksbyggen har tidigare tillstyrkt de lagförslag som genomförts under pandemin, om tillfälliga åtgärder för att underlätta genomförandet av bolags- och föreningsstämmor. När lagstiftningen tillämpades i praktiken såg vi dock svårigheterna med att genomföra en poströstning på ett rättssäkert sätt. Dels klarade många föreningar inte av att upprätta korrekta poströstningsformulär, dels hade många medlemmar svårt att fylla i formulären korrekt. Detta innebar att tolkningssvårigheter uppstod vid rösträkningen. En typsituation då svårigheter uppstod var när medlemmar lämnat motioner som styrelsen i sin tur avstyrkte. Att formulera en poströstningsmall där en medlem självant ska förstå att en ja-röst – genom att tillstyrka styrelsens förslag till avslag – innebär ett nej till motionen, är en pedagogisk utmaning som många gånger blev föreningarna övermäktig.

Vidare saknas i ett poströstningsförfarande möjlighet till frågor och diskussion, vilket är en stor del av den demokratiska processen i ett kooperativ och många gånger den enda chans medlemmarna har att komma till tals. Det går heller inte att komma med tilläggsyrkanden eller alternativa förslag.

Riksbyggen ställer sig av dessa skäl negativ till poströstning i bostadsrättsföreningar och kooperativa hyresrättsföreningar och välkomnar således det aktuella lagförslagets utformning i denna del. (Möjligen kan man tänka sig poströstning i kooperativa hyresrättsföreningar med fullmäktigesystem men det ligger utanför vår verksamhet att bedöma.)

Utomståendes närvaro inte fråga om informationssäkerhet

Att nuvarande bestämmelser om utomståendes rätt till närvaro vid stämmor inte föreslås ändras anser dock Riksbyggen är olyckligt. Eftersom det inte går att styra över vilka som kan delta på distans menar vi att det hade varit lämpligt att lagstiftningens väg in en bestämmelse om att utomståendes närvaro är accepterat vid digitala stämmor. I promemorian talas om att detta är en fråga om informationssäkerhet, och att omständigheterna är desamma vid en fysisk stämma. Riksbyggen delar inte den uppfattningen. Även om en medlem skulle spela in material och vidareända vid en fysisk stämma, skulle det inte stoppa stämman från att hållas. Det skulle heller inte vara en klandergrund. I kommentarerna till lagen om ekonomiska föreningar anges

att för att ett beslut om närvarorätt för utomstående ska vara giltigt krävs biträde av samtliga närvarande röstberättigade, såvida inte annat angivits i stadgarna. Om någon röstar mot förslaget, faller detta.

Vid en fysisk stämma betyder det att stämman kan hållas, även om en medlem röstar nej till att öppna upp stämman för utomstående. Det blir däremot ett brott att videsända materialet. I ett sådant fall är det en fråga om informationssäkerhet. Vid en digital stämma är det däremot en förutsättning för att kunna hålla stämman. Om en medlem röstar nej till att öppna upp stämman för utomstående omöjliggör det ett digitalt stämmoförfarande. Detta skiljer sig stort från en fysisk stämma. Det är inte längre en fråga om informationssäkerhet, utan en nödvändig förutsättning för att stämman över huvud taget ska kunna äga rum.

För att undvika att enskilda medlemmar sätter stopp för digitala stämmor kommer vi på Riksbyggen att skriva in i våra normalstadgar att digitala stämmor som utgångspunkt är öppna för utomstående. Vi hade dock föredragit att detta gjorts lagstiftningsvägen.

Delvis digitala stämmor bör förtydligas

Vidare efterlyser Riksbyggen ett förtydligande i befintlig lagstiftning om att det redan i dagsläget är tillåtet med delvis digitala stämmor; så kallade hybridstämmor. I framlagt förslag blandas termen ”digitalt” med ”helt digitalt” och det görs inte alltid konsekvent. Exempelvis anges att kallelsen ska innehålla uppgifter om hur medlemmarna ska delta och rösta, om stämman ska hållas ”helt digitalt” (6 kap. 22 §, förslag till lag om ändring i lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar). Här hade i stället varit mer lämpligt att ange ”helt eller delvis digitalt”. Vi antar att de bestämmelser som blir tillämpliga när en stämma hålls helt digitalt även blir tillämpliga i relevanta delar om en stämma hålls delvis digitalt. Detta bör tydliggöras i lagtexten.

Avslutningsvis funderar vi över hur man ska lösa fullmaktsfrågan vid en digital stämma. Om en medlem vill företrädas av en fullmaktshavare ska fullmakten i normalfallet visas upp i original, vilket förstås kan bli komplicerat vid ett digitalt förfarande.

Frågor

Frågor med anledning av denna remiss kan ställas till:

Emilia Fång, bolagsjurist, 08-698 42 45, emilia.fang@riksbyggen.se.

Märten Lilja

Vice vd och chef affärsområde bostad

Tfn: 0702350095

e-post: marten.lilja@riksbyggen.se

Riksbyggen är ett kooperativt företag som utvecklar bostäder i nyproduktion, både bostads- och hyresrätter. Riksbyggen är också en av Sveriges största fastighetsförvaltare med bostadsrättsföreningar samt kommersiella och offentliga fastighetsägare som kunder. Riksbyggens företagsidé är att skapa attraktiva och hållbara boenden för alla.